

LNB PRESES APSKATS
26-02-2020

Sagatavoja:
INFORMĀCIJAS PAKALPOJUMU UN SBA NODAĻA
UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS CENTRS

TRAKUMS NESPĒJ IZVĒRSTIES

Vai klausīšanās ir jaunā lasīšana? Šis ir tikai viens no aizraujošajiem jautājumiem, kurus uzdod Latvijas Nacionālās bibliotēkas izdevums *Lasišanas pandēmija*. Esejas par lasīšanas vēsturi Latvijā. **Teksts** Undine Adamaite

Vai atceraties, kā sākās Alvja Hermana izrāde *Ziedonis un Visums*? Asociāciju spēlē, imitējot bumbiņas mešanu citā citam, rindojās vārdi un pirmās zibenīgās asociācijas. Ja kāds man sviestu iztēloto bumbiņu un teiktu «lasīt», uzskatu to ar vārdu «grāmata». Nešaubīgi.

Nu, lūk. Ar šo arī esmu sevi atmaskojusi vai drīzāk pieteikusi kā tipisku aizgājušā XX gadsimta cilvēku. Tādu cilvēku, kurš apgūtās burtu prasmes ir nostiprinājis, staigājot mammai pie rokas un lasot 70. gadu Rīgas veikalu un iestāžu stabilās, nekur neslidošās izkārtnes. Viss vienkārši – vārpām izrotāta maize, tālāk – aptieka, gastronomija (ar šo četrzīlīgo noslēpuma vārdu bija ko noņemties), *Sakta*, cirkis – jau labāk. Pat ja man tagad viedtālrunī *spotify* ir izveidota sava mīļāko raidierakstu kolekcija (spītīgi un mērķtiecīgi cenšos, ja ne iemīlēt, tad vismaz atklāt, pieņemt un papāmt labāko no XXI gadsimta), tomēr skaidri zinu, ka tik un tā vienmēr palikšu cilvēks no XX gadsimta, kuram lasīt nozīmē grāmatu, avīzi vai žurnālu un kurš, kā raksta literatūrkritiķe Anda Baklāne, atsaucoties uz jauno mediju teorētiku Levu Manoviču, veido «multimodālās komunikācijas pasaules jauno alfabētu». Tas nozīmē, ka esmu grafiskā dizaina, video un skaņas apstrādes nemā-

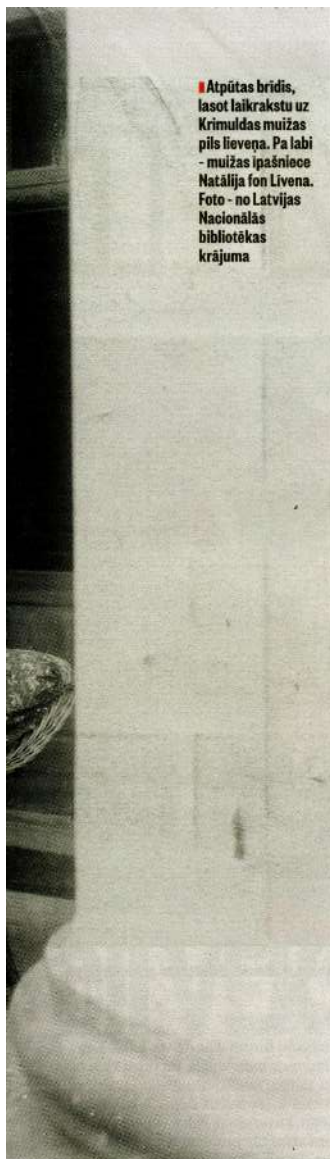
kule. Tāpat arī neprotu «brīvi runāt multimodalitātes valodā» – apstrādāt attēlus, montēt video, radīt tīmekļa lapas, veidot infografikas un animācijas.

To neprata arī konventa māsa, mūķene un abate Anna Notkena, kura Dieva mierā devās 1591. gadā un kura bija citādi radoša. Piemēram, viņas rokās nonākušajā latīņu valodā pārrakstītajā lūgšanu grāmatā uz tukšajām pergamenta loksņiem viņa ierakstīja sev svarīgas lūgšanas viduslaicvā valodā un papildināja grāmatu, ielīmējot tajā mazas papīra lapiņas – ar roku rakstītas lūgšanas un iespiestu tekstu fragmentus. Tāpat māsa Anna savā grāmatā iešuva un izkrāsoja iespiestu Sv. Jaunavas Marijas un bērna Jēzus attēlu. Gluži kā kāda jauna mākslas studente savā *Moleskine* blocinā šodien.

NAV PIRMĀ REIZE

11. februārī tiešraidē no Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) ar sarunu par lasīšanas pandēmijas laikā tika atvērts jauns LNB rakstu krājums – *Lasišanas pandēmija*. Esejas par lasīšanas vēsturi, kas, neraugoties uz erudīcijas ziņā akadēmiski blīvu un mērķtiecīgi sakārtoto saturu, rosina sazaroties un brīvas asociāciju spēles par tēmu – lasīšanas paradumi, vērsot lūpu pret sevi. Tāpēc šāds brīvi peldošs, visai egocentrisks ievads.

XXI gs. sākumā piedzīvojam nozīmīgu lasīšanas paradigmas maiņu. Ir daudz neskaidrību un atšķirīgu viedokļu: kas vispār

■ Atpūtas brīdis, lasot laikrakstu uz Krimuldas muižas pils lieveņa. Pa labi – muižas īpašniece Natālija fon Livena. Foto – no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma

ir lasīšana. Vai «istā» lasīšana attiecināma tikai uz noteikta veida tekstiem un noteikta veida medijiem vai arī lasīšana ir plašāk interpretējams informācijas ieguves process? Rakstu krājumam *Lasīšanas pandēmija* gatavoto pētījumu kopums, kas izseko lasīšanas vēsturi Latvijas teritorijā no viduslaikiem līdz mūsdienām, ļauj ieraudzīt jaunus kopsakarības. Apziņa, ka šī nav pirmā reize, kad notiek mediju maiņa, un diskusija par dažādu lasīšanas veidu atšķirīgo intelektuālo un morālo vērtību ļauj labāk izprast arī mūsdienu situāciju.

Krājuma saturu veido pētījumi, kas LNB simtgadē, 2019. gadā, sadarbojoties ar literatūras un filozofijas žurnālu *Punctum*, tika publicēti interneta vietnē *punctummagazine.lv*. Rakstu autori pārstāv LNB un citas pētnieciskās institūcijas: literatūrzinātnieki un vēsturnieki Gustavs Strenga, Māra Grudule, Pauls Daija, Lilijs Limane, Kristīne Zaluma, Viesturs Zanders, Jana Dreimane, Ilva Skulte un Anda Baklāne. Krājumu sastādījis Maija Treile.

Daiļrunīgu izdevuma vāka ilustrāciju radījis mākslinieci Maija Kurševa. Tajā redzam tipisku XXI gadsimta pusmūža sievieti (nu labi, tipiska nav gluži pati sieviete, jo aizraujas ar antīko mēbeļu kolekcionēšanu, drīzāk tipiski ir viņas lasīšanas paradumi), kura iekārtojusiies zvīniņā uz pusatvērtu žurnālu, kreisā roka tur iesāktu grāmatu, bet pati bakstās telefonā.

Ir taisnība tiem, kuri apgalvo, ka šodien galvenā ciņa ir nevis par digitālās vai ana-

logās lasīšanas īpatsvaru, bet par cilvēka uzmanību kā tādu. Kam, cik ilgi un kādā uzmanības līmenī viņš veltīs savu laiku. Ne velti Latvijas Kultūras akadēmijas pētīnieku jaunākajā pētījumā par Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņu ticis uzdots jautājums – nevis vai jūs vispār lasāt, bet vai cits par grāmatu, kas izlasīta līdz galam.

PALASI MAN PRIEKŠĀ

«Latvijas Nacionālā bibliotēka mērķtiecīgi pievēršas grāmatu, grāmatniecības, rakstītā vārda un lasīšanas vēstures, kā arī tagadnes situācijas pētniecībai,» krājuma ievadā raksta LNB Speciālo krājumu departamenta direktore Dagnija Baltiņa. Atsauksim atmiņā 2016. gadā atklāto vērienīgo izstādi *Grāmata Latvijā* – vienīgo pastāvīgo Latvijas grāmatniecības vēsturei veltīto ekspozīciju pasaulē.

Izdevums *Lasīšanas pandēmija. Esejas par lasīšanas vēsturi Latvijā* ir vēl viens solis šīs misijas nostiprināšanā. Tam ir potenciāls uzrunāt visai plašu un daudzveidīgu publiku, jo grāmata burtiski «pielip»: rokām – Anetes Krūmiņas apērtīgais, parocīgais formāts un izvēlētais burtveidols, prātam – pētīnieku radītais saturs, kas patiešām sagādā solīto eseju lasīšanas baudu – dziļas zināšanas, faktus plus eleganciju, raitu izteiksmi, kas rakstus ļauj lasīt ne tikai rūdītiem zinātniekiem.

Vēl viens trumpis ir rakstu montāža un izvēlēta intonācija.

Vispirms LNB vadošais pētnieks Gustavs Strenga rada lasītāja personīgo ieinteresētību, notverot viņa prātu intriģējošā salīdzinājumā. Proti, tas, ka tagad, Covid-19 pandēmijas laikā, klausāmie Bokačo Dekameronu Gundara Abolija balsi vai citu piedāvātos lasījumus, nav nekas neparasts. Pētnieks mūs «mierina», ka dažādās mākslas un sociālajās akcijās aktualizētā skaļā lasīšana nūdien nepieder pie XXI gadsimta izdrojumiem. Vēsturiski skaļā lasīšana ilgus gadsimtus bijusi galvenā lasīšanas forma. Tikai XIX gs. skaļā lasīšana atdeva galveno lomu klusai, apcerīgai lasīšanai. «Daudzās pasaules valodās joprojām ir saglabājusies vārda «lasīt» saikne ar lasīšanas sākotnējo veidu, kurā klusumam nebija vietas. Japāņu valodā vārdam «Yomu», kuru visbiežāk izmanto, lai apzīmētu lasīšanu, ir vēl daudzas citas nozīmes, tostarp – lasīt skaļi, recitēt, dziedāt, slavēt u. c. Līdz pat 19. gadsimtam lielākajai daļai eiropiešu lasīt nozīmēja lasīt skaļi un lasīšana bija kolektīva, nevis individuāla pieredze. Orālītes pētnieks Valters Ongs (1912–2003) uzskatīja, ka viduslaikos lasītāji vārdu nozīmi pilnībā saprata, tikai tos skaļi lasot. Rakstītais teksts kalpoja runātajam,» raksta Gustavs Strenga.

Tradicionāli ir nostiprinājies paradums lasīt, noliecot kaktiņā un piedzīvojot vienu no augstākajām baudām – klusumu. Protams, gandrīz vai svarīgāka par ārējo troksni un kairinājumu novēršanu ir spēja sarunāt ar savu prātu, lai tas beidz viņoties un nonāk pienācīgā lasīšanas stadijā. Vai esat ievērojuši, ka nav iespējams palasīt, ja esi dusmīgs, noraižējies vai sāpināts?

Lasīšana ir dziļi intīma telpa, kuru reizēm tomēr ļoti gribas dalīt. Kā gan citādi būtu tapusi, piemēram, Pitera Geibriela dziesma *Book of Love*: man patīk, ka tu man lasi priekšā, un tu vari man lasīt jebko. Iespējams, no vēlēšanās pēc bērniņā piedzīvotās drošības sajūtas, kad kāds lasīja priekšā, pandēmijas laikā dzima priekšā lasīšanas kustība. Pat ja saturs domāts dzīves sistēm pieaugušajiem, Abolija vai kāda cita balss tik un tā pilda to pašu funkciju, ko kādreiz Harija Misiņa iedziļinošā balss, stāstot vakara pasacību radio, līdz ar beigu apsolījuma sajūtu, ka viss būs labi.

«Tā nav tikai atgriešanās pie viegli uzvertama informācijas un sajūtu ieguves veida. Skaļā lasīšana 19. un 20. gadsimta straujās ekonomiskās, sociālās, tehnoloģiju un mediju attīstības gaitā tika atstumta otrajā plānā, taču, straujajai ikdienai noklustot, apjaušam, ka esam atkal gatavi klausīties

■ *Lasīšanas pandēmija. Esejas par lasīšanas vēsturi Latvijā. Latvijas Nacionālā bibliotēka. 2020. 190 lpp. Izdevumu var iegādāties Latvijas Nacionālās bibliotēkas Draugu telpā*

VAI ESAT IEVĒROJUŠI, KA NAV IESPĒJAMS PALASĪT, JA ESI DUSMĪGS, NORAIŽĒJIES VAI SĀPINĀTS?

lasīto,» secina Gustavs Strenga.

Lasot šo izdevumu, jāaizdomājas arī par lasīšanu kā pietuvošanos savam kodolam un tā saglabāšanu daudz skarbākā griezumā, ne tikai saistībā ar baudpilna prāta stāvokļa radīšanu. Cilvēks, kurš lasa, ir brīvs. Lasot viņam var izdoties nosargāt savu pasauli, no kuras neviens nevar izvīrtot nevienu vārdu, nevienu smaržu. To mums ir pierādījis Knuts Skujenieks, lūdzot sievai Intai nosūtīt uz lēģeri neskatītas grāmatu pakas...

ATSTĀJ DREBELĪGUMU ĀRĀ

Liels akcents izdevumā likts arī uz lasīšanas procesa fiziskumu un pat jutiekiskumu, pievēršoties vēsturiski praktizētajām lasīšanas vidēm: vēsturniece un bibliotēkas pētniece Kristīne Zaluma rakstā *No grāmatu skapja līdz ēkai* izseko lasīšanas vides tradīciju evolūcijai, sākot no XVIII gadsimta saloniem, klubiem, biedrībām un bibliotēku lasītāvam. Kad tiks atvērti veikali, tā vien gribēsies sakrāt naudu un nopirkt skaistu lasāmkrēslu – *wing chair* – angļu stila, ar paaugstinātu atzveltni un galvas augstuma izvietotiem liektas formas sānu izvirzījumiem.

Padomju gadi pārcirta krāšņo bibliotēku tradīciju, bet tālāk jau par bibliotēku neatkārtājamo auru parūpējās pašreizējās bibliotēkās, cenšoties bezpersonisko standarta interjeru padarīt mājīgāku ar augiem un mākslas priekšmetiem. Bet galveno gaisotni jau radīja viņu pašu personības. Brīnišķīgu bibliotēku noskaņas esenci ir iemūžinājis teātra rakstniece Lilijs Dzene: «Klusums, brīnišķīgi piesātinātais klusums, kuru nevis iztraucē, bet vēl vairāk uzsvēr uzmanīgie durvju pavērieni, grāmatu vai avīzkomplektu būksīši uz galda, lapu pāršķiršanas švīkstona. Te valda savstarpēja cieņa un kopīga cieņa pret grāmatu. Vai var vēl kas jaukāks būt! Pat visnervozākais cilvēks te atstāj savu drebelīgumu aiz sliekšņa, jo šajā atmosfērā jau par ikdienišķu kļuvušais trakums nespēj izvērsties. Nav kur. Nav pret ko» (*Mana Ulubele*. Izdevums *Grāmatas un grāmatnieki*. Misiņa bibliotēkas 100.

gadadienai 1885–1985. Rīga, Zinātne, 1985, 207. lpp.).

VISU DARĀM LASOT

Atvēršanas pasākuma tiešraidē LNB vadošais pētnieks Gustavs Strenga sarunājas ar Rīgas Stradiņa universitātes asociēto profesori, literatūrkritiķi un mediju pētnieci Ilvu Skulti par to, kā pandēmija, ar to saistītie ierobežojumi un sociālā distancēšanās ir ietekmējuši mūsu mediju lietošanas un tekstu lasīšanas paradumus, tostarp – kā mūsu vēlmi lasīt ietekmē digitālais nogurums. «Es teiktu, ka, jā, arī feisbuka ziņu lasīšana, dzeltenās preses lasīšana, ziņu virsrakstu lasīšana un dažādu uzrakstu lasīšana uz dažādām precēm tomēr balstās šajā prasmē, ko mēs visi esam apguvuši un īstenībā aizmirsuši, ka tāda mums ir,» sacīja Ilva Skulte, uzsverot, ka šodien lasīšanu nav iespējams vienādot tikai ar grāmatu vai daiļliteratūras lasīšanu. Pētniece norādīja uz pretrunu – lai arī ir pieņemts teikt, ka cilvēki lasa mazāk, patiesībā ir tieši otrādi – «pandēmijas laikā cilvēki lasa nepārtraukti. Mēs visu darām lasot. Visvienkāršākās sarunas un funkcijas esam pārcēlušies uz lasīšanas vidi».

Gustava Strengas uzdotie jautājumi izgaismoja atvērtu situāciju, atrašanos lasīšanas paradumu maiņas epicentrā, kad mutiskā valoda (*Youtube*, raidieraksti) konkurē ar lasīšanu un ir obligāti nepieciešamība vienoties par pamatjēdzieniem un definīcijām. «Ir sajūta, ka lasīšanā šobrīd viss mainās, izņemot alfabētisko kodu,» Ilva Skulte raksta *Lasīšanas pandēmija*. Grāmatas atvēršanas sarunu Gustavs Strenga noslēdza uz futuroloģiskas nots ar jautājumu, vai digitālo tehnoloģiju nestās pārmaiņas šobrīd ir noslēgušās vai arī mūs gaida vēl citi pavērsieni, kas mainīs mūsu lasīšanas pieredzi, par kuru nezinām vai neaizdomājamies. Vai nākotnē nebūs tā, ka tekstu mums priekšā aizvien biežāk lasīs nevis aktieri, bet datori? Lūk, Ilvas Skultes atbilde: «Jā, noteikti tā. Turklāt mēs varēsim izvēlēties, kādā balsī mums lasīs. Izaicinājums būtu izvēlēties lasīt savā balsī. Ja mēs varētu, gulēt ejot, uzlikt savā balsī lasītājus Bībeles tekstus, tas būtu super! Noteikti pieredzēsīm vēl kaut ko nebijušu. Manuprāt, par to ir vērtīgi domāt šādā virzienā. Katrs bērns zina, ka feisbuka mūs lasa. Bet ko šī situācija nozīmē, kādas tam būs sekas mūsu dzīvē, kultūrā, iespējams, politiskajā kultūrā?... Es gribētu lasīšanas tēmu izvilkt līdz šim. Būtu noderīgi par šīm izmaiņām domāt sasaistē ar ekonomisko, politisko un sociālo dzīvi ne mazāk kā ar kultūru.»

Kamēr pētnieki nododas futuroloģiskām prognozēm, klusi aizlāvos palasīt tajā vecmodīgajā veidā, kas mani un, pieļauju, daudzus KDī lasītājus joprojām nomierina kā zidaini knipis. Papemu grāmatu tur, kur vakar noliku, atšķiru tur, kur ieliku grāmatzīmī, to, kuru nopirku Portugālē, lai būtu drusku ceļojuma sajūtas, mēģinu atrast pēdējo līdz apziņai nonākušo rindkopu, kas nebija jau saplūdis ar pirmo sapni, un turpinu. Tīnkš! Jāpaskatās, nesindzēris... Tikai drusku. ■

Līdzvērtīgs Idiotam

Romāna *Kalendārs mani sauc* autors **Andris Kalnozols** par mīlestības vakcīnu, Nacionālās bibliotēkas jēgu, brīvību uz ielas un zālēm, kas ārstē no izdegšanas

EGĪLS ZIRNIS, FOTO – KRISTAPS KALNS

Kolosāls debijas romāns...»; «Pāris nedēļas pēc iznākšanas jau kļuvis par kulta grāmatu – iespējams, lielāko kopš Jāņa Joneva debijas 2013. gadā ar romānu *Jelgava'94...*»; «Viens no pēdējā laika oriģinālākajiem un – nerodot labāka vārda – vērtīgākajiem literārajiem darbiem, kas noteikti atstās pēdas latviešu literatūras vēsturē...»; «Lasītājs saņem varenu mīlestības, labesības un cerības vakcīnu, kas grāmatas nobeiguma daļā izraisa kaut ko līdzīgu katarsei...» – visas šīs cildinošās recenzentu atsauksmes vēltas pagājušā gada beigās apgādā *Orbīta* izdotajam Andra Kalnozola (1983) pirmajam romānam *Kalendārs mani sauc*. Cildinājumus var turpināt: «Jau pēc pirmajām četrdesmit lappusēm es saprotu, ka manās rokās ir labākais romāns, kādu gada laikā esmu lasījis...» (Arnis Koroševskis, *Delfi*); «Romāns ne tikai ievieļ lasītāju sevī ar pirmo lappusi, bet arī trāpa 21. gadsimta pasaules izjūtas desmitniekā...» (Valda Čakare, *kroders.lv*); «Romāns viscaur ir apveltīts ar īpašu humānu labvēlību, kas īpaši atklājas brīžos, kad autors atļaujas būt gudrāks par savu iztēloto varoni...» (Vilnis Vējš, KDi).

Kā vienu no romāna lielākajām kvalitātēm izcēlušī Kalnozola izveidoto īpašo, tā sauktajai vieglajai valodai līdzīgo valodu, kādā domā, runā un raksta galvenais varonis Oskars, kritiķi izsaka cerību, ka Kalnozols rakstīšanu turpinās, vienlaikus ar bažām, vai šādu romānu vispār iespējams filmēt, lai gan autors šādos signālus jau saņēmis. Tādas filmas

KALNOZOLS MANI SAUC.

Andris Kalnozols 2005. gadā beidzis Latvijas Kultūras akadēmijas leļļu aktieru kursu un vēlāk arī magistrantūru teātra režijā un līdz romāna *Kalendārs mani sauc* iznākšanai bija pazīstams tikai teātrāļu vidē un vēl ar dažām dzejoļu publikācijām

režisoram būtu vispirms jānoķer tā sajūta, kādu noķēra Kalnozols, – ka viņa darbs būs tik labs, ka tas noteikti jāuzraksta, lai arī citiem tiek tā brīnišķīgā sajūta, ko piedzīvojis viņš.

Kā jūtas rakstnieks, kura debijas romāna pirmā tirāža pāris nedēļās izpirkta un kurš izpelnījies cildinošus kritiķu vērtējumus?

Man pašam tas nav pārsteigums. Zināju, ka tas ir labs darbs. Bija brīdis, kad es romānu biju pabeidzis, mēs ar Henriku Eliasu Zēgneru bijām to izredzējuši, darbs bija noslēgts, un es skaidri

zināju, ka tas ir labs, labdabīgs, tik viegls. Tad man pašam bija smagi tos divus mēnešus līdz romāna izdošanai un nonāksanai citu lasītāju rokās – tas vieglums, kuru es zināju viens, man pārvērtās par smagumu, zinot, ka neviens cits to vieglumu vēl nezina. Tā bija divaina sajūta.

Par visu pārējo – nu, nav jau tā, ka es pirmo dienu rakstītu. Rakstu jau divdesmit gadus, tikai neesmu daudz publicējis. Tātad tas nav kaut kas baigi nejaušs. Es romānā redzu pilnīgu pēctecību saviem darbiem arī teātrī, redzu, ka ar izrādēm *Labākais cilvēks Tahkurannā* un

Benzīnvīrs esmu pēctecīgi būvējis vienu un to pašu tēlu, kas acīmredzot vislabāk ir rezultējies *Kalendārā*.

Kā tu pats šo tēlu sauc?

Rakstot lugu *Labākais cilvēks Tākurannā*, biju ļoti iekodis domā, ka es gribētu radīt līdzvērtīgu tēlu Dostojevskas *Idiotam*. Tas nebija izaicinājums, un tas nebija tāpēc, ka viņš to ir radījis, bet es sapratu, ka literatūrā ir zināmi paraugi, kur šī neiespējami, absurdi labā cilvēka doma ir noslīpēta līdz dimanta precizitātei. Tobriod Dostojevskas *Idiots* man bija kā paraugs un zināmā mērā tāds ir palicis, strādājot pie šī tipa tēla.

Tikai tev tas ir interesantākā valodā nekā Dostojevskim.

Pirmkārt, mans darbs ir īsāks, jo man par loksnēm nemaksā kā Dostojevskim – jo garāki teikumi, jo vairāk naudas, ko Bādenbādenē nospēlēt kazino... Bet vispār, zini, es nesen domāju par ziemeļu valodas izteiksmi, ziemeļu literatūru: īsi, lakoniski teikumi, neizplūst liekvārdībā, nav tik daudz aprakstoši, cik konkretizējoši. Nevis kā dienvīdamerikāņu literatūrā, kur ir daudz papildteikumu un krāšņu izteicienu. Tas tāpēc, ka ziemeļniekiem ir ātri jāpasa-ka sakāmais, jo salst. Jābūt konkrētām norādēm, jāizsakās precīzi, lai otrs nenosalst,

tāpēc tas stils. Mums pietāv lakonisms un precizitāte, darbība, virzība, kustība. Tas ir raksturīgs ziemeļu literatūrai, pie kuras pieskaitu arī latviešu literatūru.

Dažā recenzijā par *Kalendāru* tas ir pamanīts, uzsverot tavas «izteiksmes lakoniskumu un viedo naivismu uz šodienai raksturīgās vispārējās plāpības un dekoratīvas tukšvārdības fona» (Valda Čakare).

Es tur redzu stipras teātra apakšas. Es tomēr divdesmit gadus esmu mācījies literatūru paralēli caur teātra prizmām, un teātri viss ir kustība. Man gandrīz katrs otrais vārds ir darbības vārds.

GAISMAS PILS JĒGA. Savu debijas romānu Kalnozols uzrakstīja Latvijas Nacionālajā bibliotēkā

Izņemot smagumu no zināšanas, ka citi vēl nezina neizdotā romāna vieglumu, vai tev bija vēl kādas negaidītas izjūtas *Kalendāra* sakarā?

Vēl jau es neesmu sagaidījis visu, kas nāks, nav jau vēl viss tas noticis, ar ko es esmu rēķinājies (*smejas*). Es jau arī neesmu soctiklos tik daudz, lai zinātu visu, kas notiek... Ā, vēl es nezināju to, ka man būs jānomaina telefons! Es dzīvoju diezgan noslēgti ne tikai šajā lokdauna laikā, bet arī jau pirms tam. Strādājot pie *Kalendāra*, man vispār nebija telefona. Uzskatu, ka *Kalendāru* uzrakstīju tikai tāpēc, ka man nebija telefona un es varēju domāt lielos vilcienos un nesalūzt

sīkās darbībās, ko telefons tomēr nemitīgi piespele.

Savu telefona numuru tu nomainīji speciāli?

Es ik pa laikam to nomainu.

Lai tev neizņemtu fani un fanes?

Pēdējā laikā tiešām sāk zvanīt... Man jau nav problēmu parunāties, bet, kad strādāju jau pie cita darba, man ir grūti par *Kalendāru* runāt. Intervijas ietvarā par to izsakos, tā ir, teiksim tā, tehniska saruna: jautājums – atbilde, zinu, ka pretī ir profesionālis. Bet emocionāli reflektēšanai par *Kalendāru* vairs nepiesaistos. Parunāt varu, bet mani pašu tas drusku traucē. Ja tādi zvani ir pārāk bieži, nomainu numuru. Gan jau atkodīs jauno numuru arī...

Ar izrādēm man ir tāpat. Pēc pirmizrādes uzturu izrādes tehnisko kvalitāti, ik

pa pāris mēnešiem aizeju, lai aktieri nesāk «otsebjāķinas» taisīt un lai skatītāji redzētu to pašu izrādi, ko esmu uztaisījis. Tā arī ar *Kalendāru* – piekritot intervijai, atbildu arī uz potenciāliem lasītāju jautājumiem, kuri viņiem varētu rasties, lasot romānu. Man liekas, ka tas ir darbs, kas man jāizdara.

Tādu sajūtu kā «tajā un tajā vietā kaut ko vajadzēja drusku citādāk uzrakstīt» tev nav?

Nē, nē. Pēc rediģēšanas tas darbs ir noslēgts. Pēc *Kalendāra* iznākšanas grāmatā neesmu to pārlasījis.

Cik saprotu, tev *Kalendārs* bija tāds atklāsmes darbs.

Jā, var teikt, ka es to nosapņoju.

Pa miegam vai nomodā?

Pa miegam. Nākamajā rītā sapratu, ka naktī esmu to nosapņojis – bet nevis kā

MANI PAŠU LASĪTĀJI SĀKA UZTVERT KĀ BIBLIOTĒKAS DARBINIEKU. NU, FAKTISKI ES TUR TIEŠĀM STRĀDĀJU

sižetu, drīzāk kā sajūtu, kā domu formu. Nekas sižetisks man tai sapnī nebija. Bet kaut kāda domu forma man atlidoja, to atcerējos nākamajā dienā, ejot uz biblio-

tēku, lai strādātu pie cita darba. To sapratu pēkšņi, un tā doma nāca reizē ar pilnīgi skaidru apziņu, ka pie tās jāķeras klāt vai nu momentā uzreiz, nevis rīt vai parīt, vispirms nokārtojot citas lietas, – vai arī, ja ne uzreiz, tad lai tā doma iet savu ceļu. Es izvēlējos tai domai pieslēgties.

Vai tev ir bijušas idejas, kuras tu nepieraksti, aizmirsti un pēc tam nožēlo, ka neesi pierakstījis?

Man ir bijušas idejas, kuras es palaižu, jā. Bet šī bija tik spēcīga, ka nevarēju tai atteikt. Pārējās acimredzot nav bijušas tik spēcīgas. Uzskatu, ja jau ideja tiek aizmirsta, tad varbūt tā nemaz nebija vajadzīga. Vai arī, ka tās idejas, kas pazūd, paliek par kompostu, humusu citām idejām.

Tāpēc es neko nenožēloju. Agrāk gan, ja man ienāca prātā kāda ideja, mēdzu to baigi pierakstīt. Bet tad sapratu, ka tieši tā nevajag darīt – vismaz man. Jo, līdzko ideju pierakstu, es pie tās beidzu strādāt ar galvu – ideja ir klade, un viss. Bet, ja ideju nepierakstu, galva turpina ar to strādāt, un ideja attīstās. Ir tikai jāsaprot, kurā brīdī jāsāk rakstīt. Varbūt tas nav jādara uzreiz, varbūt lai tā ideja pakustinās – varbūt tā neizturēs laika gaitu un pazudīs vai transformēsies. Uzreiz nevajag ķerties pie kladītes un pierakstīt katru teikumu kā svēto govi.

Bet pazaudēt ideju arī nav vēlams.

Ja būs lietaskoks, nepazudīs.

Ja tev kāds sēdētu blakus pie gultas tajā rītā, kad biji nosapņojis *Kalendāra* sajūtu, ko tu viņam varētu izstāstīt?

Viņš droši vien skatītos uz neadekvātu cilvēku, ja es mēģinātu izstāstīt. Tā ir vēl viena divainība, ka tad, kad es biju pilns ar *Kalendāru* un būtu varējis par to runāt caur Oskaru un visiem tiem notikumiem ar absolūti emocionālu atdevi, neviens man nevarētu pieslēgties – tāpēc, ka neviens to nezinātu.

Pirmajā dienā pēc nosapņošanas es savai draudzenei stāstīju, bet viņa redzēja mani, sajūsmā jaucošu pusteikumus – mana sajūsma bija lielāka par to, ko es tajā brīdī varēju pastāstīt.

Vai tu vari apmēram restaurēt to, ko viņai tad stāstījī?

Man liekas, ka es apsolīju baigi labo romānu. 2019. gada 24. septembrī, kad pamodos nosapņojis un uzrakstīju romāna pirmo nodaļu, draudzenei teicu, ka šitas būs tāds hits, ka visi būs mēmi. Reāli lielijos.

Kurā brīdī tava nosapņotā sajūta materializējās konkrētā tēlā?

Tēls Oskars Kalendārs ir ņemts no prototipa, Talsos dzīvo tāds džeks, kas iemācījās kalendāru no galvas. Viņš to iemācījās jau 90. gadu vidū. Es to atceros, bet par viņu īpaši nebūt nebiju domājis. Līdz tajā rītā, ejot uz bibliotēku, pēkšņi sapratu, kāpēc viņš to kalendāru ir iemācījis. Lūk, tāds ceļus ideju komētas un asteroīdi izvēlas. Man tā ideja nebūtu varējusi ienākt prātā, ja

nebūtu lidojusi garām.

Tajā brīdī tava sapņa sajūta salīmējās kopā ar Oskara tēlu?

Jā. Un tad, kad man tas salīmējās, es saķēru tādu emocionālu kodu, ka sapratu: tieši šādi sajūtīsies cilvēks, kas ir izlasījis šo grāmatu. Ka es esmu pirmais, kas to ir sajūts, un, lai pārējie to sajūtu, man pašam šī grāmata ir jāuzraksta.

To, cik tā būs gara un kas tajā notiks, tu tad vēl nezināji?

Nezināju. Tā tapa aizvien garāka. Sākumā man likās, ka tas būs tāds pagāraks stāstiņš. Pēc pirmajām pāris dienām sāku saprast, ka, nē, es uzrakstīšu veselu gadu, kas jau varētu būt maza apjoma romāniņš, drusku pāri simt lappusēm. Bet pēc trim nedēļām jau bija mazā romāna apjoms, tik ātri, gludi un raiti rakstījās uz priekšu. Raksturi un notikumi paši piedāvājās, un es pavadīju fantastiski interesantu pagājušo ziemeļu, vienkārši aizraujošu. Ar vislielāko prieku rītos cilpoju uz Nacionālo bibliotēku, vienmēr biju viens no pirmajiem, kas tur ieradās, un viens no pēdējiem gāju prom.

Tas nozīmē, ka Gaismas pils celšanai ir bijusi jēga.

Jā! Bibliotēka noteikti ir šī romāna mājas. Es esmu staigātājs, dienā diezgan daudz nostaigāju, man tas ir svarīgi – arī tagad, ar tevi runādams, staigāju. Starp rakstīšanas reizēm arī pastaigājos, un Nacionālā bibliotēka šajā ziņā ir ļoti forša – plašas telpas, varu nostaigāt savu kilometraču, neizejot no bibliotēkas. Pastaigāju pusstundu, tad piesēžos un kādu pusstundu parakstu, pēc tam atkal pastaigāju kādu stundu un tad 20 minūtes rakstu – tādiem vilnišiem.

Bibliotēkas darbinieces nesāka uz tevi aizdomīgi raudzīties, kad tu tur tā staigā?

Nē, mani pašu lasītāji sāka uztvert kā bibliotēkas darbinieku. Nu, faktiski es tur tiešām strādāju. Mājās strādāt man nepatīk, tad ir sajūta, ka isti neesmu atnācis no darba vai neesmu aizgājis uz to... Disciplīna arī man ir svarīga. Man patīk rakstīt no rīta. Esmu agrais putns, ceļos sešos septiņos, ap septiņiem astoņiem sāku strādāt un līdz diviem trijiem jau esmu forši visus darbus padarījis.

Jā, un man vajag prom no mājām. Vislabāk ir tad, kad varu, piemēram, no deviņiem līdz četriem strādāt bibliotēkā un šādu ritmu saglabāt katru dienu, kamēr darbs ir pabeigts. Raustīšana, nakts rakstīšana vai rakstīšana trīs dienā naktīs pēc kārtas ar smēķiem un kafijām man neder.

Cik ilgi tu *Kalendāru* rakstījī?

Sāku rakstīt un secināju, ka varu uzrakstīt vienu nedēļu dienā. Tātad 52 dienas būtu divi mēneši, likās, ka divos mēnešos es varētu romānu uzrakstīt. Sākumā tā arī turējās, pirmajā mēnesī ar pusi biju ticis galā. Bet tad sabremzēju, sapratī, ka ar savu steigu varētu romānam nodarīt pāri, ka kaut kas neattīstīsies līdz galam, un sāku rakstīšanu izbaudīt.

GRĀMATA LABĀKA PAR AUTORU.

Dažās vietās es savu varoni Oskaru labi saprotu un gribētu teikt tāpat kā viņš, bet kā Andris Kalnozols es to nevaru teikt, tad man ir jāpārspīlē – saka Kalnozols

Jo pirmā bija tā gvalte, milzīga vajadzība pēc iespējas ātrāk pateikt, lai neaizmirstu, nepazaudētu, bet pēc tam sāku nomierināties, jo sapratu, ka nekur to nepazaudēšu.

Ko nepazaudēsi?

Sākumā bažijos, vai nepazaudēšu izteiksmi. Pirmās dienas gāju ar domu: vai varēšu uzķert atpakaļ to izteiksmi? Visu laiku varēju un tad beidzu uztraukties.

Pagājušā gada janvāra beigās vai februāra sākumā, kad biju ticis līdz trīsdesmitajām nodaļām, pēkšņi sapratu beigas un tās uzrakstīju – pēdējo nodaļu. Tad gan mazliet sākās problēmas, jo likās, ka emocionāli es to darbu esmu pabeidzis, lai gan iztrūka vēl kādas padsmīti nodaļas. Tās palika līdz pat rudenim, es tās nekustināju, jo vasarās es nerakstu, daru visādus lauku darbus saimniecībā kopā ar labāko draugu. No maija līdz augusta beigām nelīkos par romānu ne zinīs un pēc tam divos mēnešos redīgējot arī pabeidzu. Kopumā ar visu redīgēšanu esmu pie tā strādājis astoņus mēnešus, pati rakstīšana notika kādu pusgadu.

Beigās tu tāpat meti tiltiņu no uzrakstītā uz beigām?

Jā, vēl pamēģināju stiept to gumiju, bet sapratu, ka nevajag. Pavasarī reizē ar lokdaunu to noliku malā, skaidri saprazdams, ka tikšu atpakaļ tajā sajūtā. Tā arī bija – augusta beigās neko nebiju zaudējis no izteiksmes brīvības.

Kurā brīdī tev bija skaidrs, ka principā ir vienalga, vai *Kalendārs* būs pasaka vai realisms? Jau uzreiz?

Uzreiz man bija skaidrs, ka tas būs ārkārtīgi godīgs, labsirdīgs un gaišs darbs. Tas man deva lielu brīvību – arī brīvību nedomāt, vai tā būs pasaka, novele, romāns vai garstāsts. Man nebija ne uztraukuma, ne bailu – tikai tāpēc, ka kaut kā jutu, ka tas būs tāds vajadzīgs gaišums man pašam un tad arī citiem, ka tas strādās.

Intervijās esi stāstījis, ka teātrī kādā brīdī piedzīvoji izdegšanu. Vai tai ir bijusi kāda pozitīva nozīme *Kalendāra* tapšanā?

Nezinu, bet domāju, ka *Kalendāram* noteikti bija pozitīva nozīme manā atveseļošanās procesā. Kad sāku to rakstīt, vēl nejutos tik labi, bija pagājis kāds pusotrs gads pēc izdegšanas, bet, rakstot *Kalendāru*, ar katru dienu jutu, ka man kļūst labāk, skaidrāk, gaišāk, siltāk. Jā, *Kalendārs* man bija atveseļošanās darbs.

Kā tava izdegšana izpauzās?

Piedzīvoju to, ka rakstu tehniski, ka

man pašam nepatīk tas, ko esmu uzrakstījis. Ka man ir pietiekami liela pieredze, lai uzrakstītais nebūtu zem vidējā līmeņa un lai darba devējs to pieņemtu, bet tas galīgi nebija tas, kāpēc es rakstu. Es nerakstu tādēļ, lai tehniski turētos vidējā līmenī vai vispār domātu par tādām kategorijām. Man patīk, kad izteiksme iepūšas kā vējš burās. Līdzko sapratu, ka man tā nav, baigi cietu un domāju, kad tas vienreiz beigsies. Kādus divus gadus vispār nevarēju parakstīt. Biju pārstrādājis, ņēmis par daudz, mēģinājis apvienot gan naudas darbus, gan iedvesmas darbus.

Laikmeta kaite, vārdu sakot.

Jā, redzu to apkārt, visu laiku dzirdu, ka kāds ir izdedzis. Liekas, kas tur liels, izdegs, nokļūs slimnīcā un pēc pāris mēnešiem būs uz kājām. Bet tas tomēr velkas daudz ilgāk. Jūti, kā tie pelni gruzd un kā viss vēl nekārtojas atpakaļ.

Tev ir tā bijis, ka pats brīnies, cik labi esi uzrakstījis?

O, jā, tas ir forši, uzraksti, un liekas, ka pats gan tā nevarētu, – tieši tāda sajūta. Tie ir tie foršākie brīži.

Tagad tu esi jaunais prozaīkis.

Jā, kāpēc ne? Lai tik ir!

Ko sāki ātrāk darīt – teātri spēlēt vai rakstīt?

Rakstīt. Vidusskolā. Klausījos visādas mūzikas, mēģināju tulkot... Tad 12. klasē

saslēdzos ar teātri un aizgāju vairāk pa teātra līniju, bet rakstīšanu nekad nebiju īsti licis mierā. Manā teātra kompānijā *Umka.lv*, ko nodibinājām 2005. gadā, vajadzēja kādu, kas ar tekstiem tiek galā vai vismaz relizēs raksta. Mēs tur darbojāmies četri džeki no Leļļu teātra aktieru kursa, katrs ar saviem plusiem un minusi, un par manu plusu vienmēr tika uzskatīta valoda. Tur varēju nogrūst savu literatūras vilkmi un tādā ceļā turpināt attīstīties paralēli latviešu literatūras scēnai.

Bet daudzrakstītājs līdz šim neesi bijis.

Nekur baigi neesmu rādījies.

Rakstīšanu sāki ar pantiniem?

Jā, kādiem dziesmu pantiniem, konkrēti vairs neatceros.

Tagad vēl kādu dzejoli uzrakstī?

Ļoti reti. Tikai tad pierakstu, kad galīgi smeļas mutē, nav vairs, kur likt. Ikdienā vairāk darbojos ar dramaturģiju, ja tur man pantiņi regulāri ķertos pa vidam, tas traucētu. Tāpēc pantiņi man nāk tikai galigos mūzas brīžos, un tad ar tiem pastrādāju. Pēdējoreiz tas notika vasaras beigās. Var jau būt, ka pantiņi saprot, ka tagad ar viņiem neķimerēšos, un gaida vasaru.

Romānu kādai romānu sērijai, kā tagad ir modē, tu varētu rakstīt?

Laikam ne. Pasūtījuma darbus negribu ņemt. Man liekas, es to izdegšanu norāvu tikai pasūtījuma darbu dēļ. Zinu, ka ir cilvēki, kas to var un ar pasūtījuma darbiem brīnišķīgi tiek galā, bet es neesmu no tiem, kas ar to tiek galā brīnišķīgi. Es ar savām idejām reizēm varu tikt galā brīnišķīgi, bet ar citu idejām varu netikt galā brīnišķīgi.

Mūsdienu latviešu prozā, kuras pamattraume draud izirt pačalojums par attiecību peripetijām vai narcistiski pretenciozā mikroprozā par visu un neko, tādās Kalnozola prasmes kā stāstnieka talants, reālistiski izzīmētā darbības vide, spēja uzburt ticamus tēlus un izraisīt lasītājā empātiju ir zelta vērtē, tādēļ atliek cerēt, ka Kalnozols rakstīšanu turpinās – tāds ir Kārļa Vērdiņa novēlējums. Vai tagad kaut ko rakstī?

Sonedēļ domāju Nacionālajam teātrim vienu lugu pabeigt. Tehniski es lugu varu uzrakstīt pāris nedēļās, kad viss savāks, bet tā vākšana ir krietni ilgāka, pat pāris gadu var paiet.

Kāpēc tu, 2005. gadā beidzis Latvijas Kultūras akadēmijas leļļu aktieru kursu un vēlāk arī magistrantūru teātra režijā, nesaistījies ar kādu no lielajiem teātriem? Tā ir apzināta izvēle?

Jā, gandrīz apzināta. Tā pirmkārt ir tā pati pasūtījuma darbu lieta. Lielajos teātros ir zināmi noteikumi no vadības vai pat konkrēti darbi, ko vadība uzskata par iestudējamiem. Arī aktieru ansamblis tajos ir samērā ierobežots – te jāņem konkrētā teātra aktieri. Ja es strādāju ar neatkarīgu teātri, tik un tā strādāju ar

TAS IR FORŠI, UZRAKSTI, UN LIEKAS, KA PATS GAN TĀ NEVARĒTU, – TIEŠI TĀDA SAJŪTA

profesionāliem aktieriem, bet ar tiem, kurus gribu, ja vien viņi tiek. Tā esmu vairāk noteicējs. Tāpēc arī nemaz neesmu valsts teātriem piedāvājis neko iestudēt un viņi man arī ne. Strādāju viens pats stipri stūrgalvīgi. Mans labākais draugs jau 20 gadu Edgars Samītis tagad, kad iznāca *Kalendārs*, teica, ka pēdējos gadus viņš jau bija noguris no tā, ka es neizeju ne ar vienu ne uz kādiem kompromisiem un spītīgi strādāju pats pie sava kaut kādos kaktos pie mazām naudām, un piebilda: «Bet tagad es redzu, ka tam tomēr ir bijusi jēga.»

Es pats nemaz nebiju pamanījis, ka būtu baigi neizgājis uz kompromisiem! Tas nebija mans mērķis, bet, ja paskatās atpakaļ, tad patiešām – diezgan bieži esmu kādas finansiāli labas iespējas upurējis, lai tik turētos pie savas izteiksmes kopšanas.

Tu, tāpat kā tavs varonis Oskars, vari iztikt ar mazumiņu?

Jā, visu laiku esmu tā darījis. Redzi, komforts kļūst par upuri tad, kad tas ir. Kad tā nav, tad tu vari diezgan brīvi muldēt visiem pretī. Pēc tam kad jau esi iedzīvojis komfortā, tev ir baigi žēl to zaudēt un tu sāc iziet uz kompromisiem.

Es 2015. gadā staigāju pa Rietumeiropu trīs mēnešus. Gulēju pamestās stacijās, kempingos, alās, skvotos, trepju telpās, uz soliņiem... Visur kur – Sicīlijā, Montekarlo, Marselā un tā tālāk. Zini, baigi grūti ir kaut ko piedraudēt džekam, kurš ir gulējis uz ielas. Ko es varu zaudēt? Lūk, ja man iedos stūra divānu un televizora pultī un ļaus man tā padzīvot gadu, tad varbūt no manis varēs prasīt izešanu uz kompromisiem, ja man būs žēl to zaudēt. Pagaidām man nav ko zaudēt.

Oskara tēlā ir kaut kas no tevis?

Gan jau ir. Te ir tas gadījums, kad grāmata ir labāka par mani. Dažās vietās es viņu labi saprotu un gribētu teikt tāpat kā viņš, bet kā Andris Kalnozols es to nevaru teikt, tad man ir jāpārspīlē.

Pieredze rāda, ka labam rakstniekam nav noteikti jābūt labam cilvēkam.

Nav jābūt arī nevar. Tas nav baigi labs uzstādījums – būt labam. Dzīvojot ar mērķi «ka tik es varētu būt labs», tu agri vai vēlu kaut kur ieberzīsies. Redzu, ka komerckulturā mūziķiem ir tas labā tēls un viņi lien no biksēm ārā, lai labi izturētos, un tad pārgurst un sarūgst sevī.

Tu pats dienasgrāmatu esi rakstījis?

Sistemātiski ne.

Tas, kā tavs Oskars runās un rakstīs, tev bija skaidrs uzreiz?

Jā, man bija mazs špikerītis. Mana Rīgas kaimiņiene agrāk strādāja skolā par zīmēšanas skolotāju, viņai viens puisēns ar dzirdes traucējumiem bija uzrakstījis referātu par to, kā viņam gājis vasarā. Viņam bija ļoti interesanta izteiksme. Tā kā viņš nedzird, tad valodu kārto pa savam. Es viņa valodu paņēmu par paraugu. Tas referāts man bija mājās, un es galvā varēju saprast to sistēmu, pēc kādas viņš savu valodu veido, pieslēgties tai, un tā man palika kā paraugs.

Tu izjūti personvārdu garšu kā tava romāna varonis? Viņš saka, ka Andris ir ļoti neitrāls vārds.

Dažiem vārdiem jūtu. Piemēram, ja pasaki «aizgājām ar Hariju maksķerēt» vai «ar Hari uz hoki», liekas, ka mājās varētu atnākt arī iereibis vai kaut kādus sūdus sataisījis. Tas gan man no personiskās pieredzes. Mans vectētiņš un vectētiņa brālis bija Ansis un Matīss, viņi kārtis nospēlēja īpašumus. Skaidrs, ja tu saviem dēliem, brāļiem, ieliec šos vārdus, viņi tev visas zemes nospēlēs. Nevieni taču nesauks savus bērnus par Maksu un Moricu.

Vai mentāli kavēta tēla izmantošana tev kā rakstniekam dod papildu iespējas?

Man galīgi nebija svarīgi atspoguļot slimību vai skatīties, lai medicīniski precīzi sakristu diagnoze. Man bija svarīgi to slimību nezināt, nelīkties par to ne zinis. Arī Oskars to gandrīz vai ignorē, tā viņam visu laiku ir nevis smagums, ko nest, bet viela, pret ko cīnīties vai ar ko kopā cīnīties, ja nevar pret, – drīzāk pamudinājums, nevis slogs.

Romāna sākumā tavam Oskaram ar viņa mentālajiem traucējumiem saistītas fizioloģijas ir vairāk, man lasot kādā brīdī pat gribējās jautāt, kāpēc vienā ainā viņš nepievēma bibliotēku kā pirms tam dažas citas vietas. Bet romāna gaitā Oskars kļūst arvien garīgāks.

Nu ja, viņš pamazām sāk izauzt ārā no tās pilsētas, kur pats sev robežas uzliek – uzliek, lai pārkāptu. Gan veselības uzliktās robežas, gan sabiedrībā uzliktās robežas, gan mazpilsētas uzliktās robežas. Patiesībā tās viņam ir nevis robežas, pret kurām atdurties, bet barjeras, kurām viņš lec pāri.

Bet no mīlestības viņš lec nost?

Nē, mīlestība, zini, ir kā benzīns.

Es domāju viņa konkrēto mīlestību uz skaisto meiteni.

Mīlestība konkrētībā izpaužas. Mīlestība nav tik konkrēta, to vajag piesiet pie konkrētas vietas, un tad parasti mēs izvēlamies, ka tas būs, lūk, šis cilvēks – bet būtībā mīlestība ir brīvi ceļojošs, visur vienmēr esošs vējš, un tie esam mēs, kam viņa vajag bišķiņ ierobežot, konkretizēt, nosaukt vārdā un uzvārdā. Patiesībā mīlestība var būt – un noteikti ir – bez jebkādiem vārdiem. Aiz vārdiem, teiksim tā. ●

Ar savu vietu latvietībā

DIĀNA JANCE

2017. gadā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā bija skatāma viena no kultūrvēsturiski un, iespējams, vizuāli skaistākajām instalācijām "simts raksti tiem, kas meklē gaismu". Toreiz māksliniece RITA GRENDZE teica: "Mērķis ir bez nostalgijas parādīt un novērtēt kultūralo mantojumu, ko esmu saņēmusi, uzaugot trīdās gados ASV."

Turpinot publikāciju sēriju "Latvietība pasaulē. 2021. gads", "Kultūrzīmes" radās iespēja sazināties ar mākslinieci, kura šobrīd domāj jau gatavošanas nākamajai izstādei "Izskalkums", kas notiks šī gada maijā Fortveinā, Indijā. Ritas Grendzes mākslas darbi visdažādākajos formātos Amerikā tiek izstādīti daudz un regulāri, domas ap tiem ir zinātkāras, filozofiskas un arī zinātniskas. Starp citu, būdama diplomēta tekstilmāksliniece, viņa prot arī metināt. Liekas būtiski uzsvert, ka sarunā un sarakstoties, Ritas latviešu valoda plūst precīza un bagātīga, varētu teikt – tā ir gleznaina.

– Par ko un kāda būs nākamā izstāde?

R. Grendze: – Vēl isti neesmu atradusi pareizo nosaukumu, bet instalāciju veidošu ap tēmu "izskalkums", tā iespaidu uz domu un emociju procesu. Angliski tas būtu "Synapses-hunger". Varbūt labāk būtu jautāt: pēc kā esi izsalcis? Kāds ir tavs izskalkums? Jo ne gribu instalāciju uzsvert tikai fizisko izskalkumu, gribu runāt arī par garīgo izskalkumu. Caur mākslas darbu vēlos labāk saprast smadzeņu sinapses, kā tās ļauj atklāt izskalkuma iemeslu. Tas man ir liels un nenoteikts uzdevums... Instalāciju veidošu no papīra – no sagrieztiem un parveidotiem pārtikas maisiem, audumiem un auklām. Instalācija aizņems lielus, apmēram 8 līdz 10 metru platus skatlogus. Man vēl jānoskaidro, cik augsti ir zāles griesti.

– Kas māksliniekam šajos laikos dod iedvesmu? Kā viņš var garīgi iztikt tagad, kad nevar iet uz izstādēm, redzēt teātru izrādes? Kādi ir bijuši pēdējie jūsu redzētie kultūras notikumi?

– Man ļoti svarīga ir daba, sveigais gaiss un lasāmviela, dzeja, kurai ir tik liels spēkaids uz mums, cilvēkiem. Mani aizrauj tas, kā dzeja pasaka to, ko parastais, ikdienas vārdos nevar pateikt, tas ir dziņulis, īpaši šajos laikos. Pēdējā laikā ir notikušas vairākas interesantas lietas, esmu piedalījies daudzās "Zoom" sarunās. Viena no nozīmīgākajām bija Hārvarda uni-

FOTO NO PERSONISKĀ ARHĪVA

Rita Grendze: "Kādā brīdī sapratu, ka ir vienaiņa, ko dara citi, es pati sevi zinu, ka esmu latviete."

versitātē – tur katru gadu kāds ievērojams mākslas, arhitektūras vai literatūras pārstāvis vai pētnieks nolasa profesora Čārlza Eliota Nortona (Charles Eliot Norton, 1827–1908) vārdā nosauktu sešu lekciju ciklu. Šogad tā bija dzejniece, dziesminiece un māksliniece Lorija Andersone. Viņa bija precējusies ar mūziķi Lū Ridu, kurš jau ir mūžībā. Viņa nelasīja tradicionāli, drīzāk tā bija izrāde, kurā viņa veda pa savu sapņu ainavu, kur mainījās tēli, mūzika un domas par dzīvi pandēmijas laikā. Tā kā šogad viss notiek virtuāli, visa pasaule it kā bija uzacīnāta piedalīties, arī es. Tas bija ļoti interesanti. Lorija Andersone savulaik bija viena no tām māksliniecēm, kura mani ļoti iespaidoja studiju laikā mākslas skolā, viņa bija tik pašpārliecināta, interesanta, viņai bija tik citāda domāšana. Un tagad pēkšņi viņa bija tikpat tālu vai tuvu, kā mēs šajā sarunā, viņai varēja uzdot jautājumus – tas bija fenomenāli!

Man trūkst iespējas iet uz galerijām. Pirms visu atkal noslēdza, biju vienreiz, nācās iepriekš pieteikties, bija dotas 15 minūtes, mazajā galerijā bija tikai pati māksliniece un es. Līdz šim neesmu gājusi uz muzejiem vai uz kā-

« Mana identitāte pasaulē ir absolūti neatšķirama no latvietības.

dziem lielākiem pasākumiem. Pie mums sen nav notikuši filmu seansi, vasarā laikam bija viena brīvdabas izrāde. Nenotiek koncerti, un vasarā man būtu jābrauc uz brālmeitas kāzām, bet nedomāju, ka varēšu braukt – tur būtu jālido, jāsatiek daudz cilvēku, mums vēl nebūs vakcinācijas, un nezinu, vai tas risks ir tā vērts. Kaut gan, protams, gribētos būt kopā. Es mēģinu izdomāt, vai varētu braukt uz Čikāgas Mākslas institūtu – tas esot atkal atvērts un tur ir fantastiska mākslinieces Bisas Batleres izstāde. Viņa veido kolāžas kā portretus. Man liekas, ka tos redzēt būtu iedvesmojoši un krāšņi, tas ir cits veids, atšķirīgs no manējā un pilnīgi jauns dziņulis. Ari tur apmekļojumam jāpiesakās iepriekš; jāsaprot, kad būs mazāk citu skatītāju, jāapdomā, kad labāk būtu braukt. Agrāk mūsu štata iedzīvotājiem muzejos bija ieeja par ziedojumiem, katrs varēja maksāt, cik grib, bet tagad ir noteiktas dārgas biļetes.

– Kā varētu teikt – cik plašas ir Latvijas robežas? Mūsdienās taču isti vairs nevaram runāt tikai par ģeopolitisko zemes robežu?

– Jā, Latvija ir kļuvusi lielāka. Man pēdējā laikā šķiet, ka latvieši ir visur, daudz vairāk nekā agrāk. Iespējams, tas noticis, pateicoties jaunajām tehnoloģijām, kas atļauj uzturēt sakarus starp cilvēkiem, kuri citā laikā būtu pazuduši. Mūdienu Latvija ir nenoteikta lieluma ziņā, viņa it kā plūst. Plūstoša valsts, kura mainās. Manam vecākajam dēlam Valdim Latvija ir ārkārtīgi svarīga, viņš ir sportists, skrējis vieglatlētikas sacensībās Latvijā. Viņš grib uzlabot valodu, turpināt latviešu kontaktus, ir aktīvs Amerikas latviešu jauniešu apvienībā. Jaunākais dēls ir kautrīgāks, viņam pašlaik iet grūtāk, jo ne pagājušo vasaru, ne, ticamākais, šovasar nevarēs notikt latviešu nometnes. Tātad, kad pirms divām vasaram bijām Latvijā, viņš teica, ka varētu uz mūžu palikt Liepājā, vi-

ņam tur tik ļoti patika. Teica, ka Latvija esot tik labs diēns! Viņam patik ideja – būt latvietim. Tas ir svarīgi – pašam saprast un tad pie tā piestrādāt. Mēs gan visu laiku nerunājam latviski, īpaši tagad ar skolu mājās – pat angļiski neprotu dēlam palīdzēt ar matemātiku, kur nu vēl latviski! Bet latviešu skolas skolotāja visu māca un skaidro tikai latviski, tas ir ļoti svarīgi, labs dziņulis.

– Vai Čikāgas latvieši ir aktīvi?

– Jā, ļoti! Tieši tagad notiek lielas labas pārmaiņas: jau pirms pandēmijas cilvēki mazāk gāja uz baznīcu, draudzei kļuva grūti to uzturēt. Tagad saimniekošanu pārņēms latviešu skola, kura tur jau sen darbojas, ēka kļūs par centru visām latviešu organizācijām. Par to ir prieks, tas tiešām ir pozitīvs notikums. Mēs sapratām, ka nevaram uzturēt daudzās ēkas, taču, ja viss notiek vienā vietā, tad cilvēkiem ir iespējas aizējot uz skolu, aizies turpat blakus uz kafējnicu, galeriju, dievkalpojumu. Es gribētu teikt, ka Krišjāna Barona latviešu skola ir centrs visai latviešu sabiedrībai. Skola izstaro gaismu, gluži kā tautasdziesmas. Turklāt nesen atbraukušie latvieši ir padarījuši sabiedrību interesantāku, enerģiskāku, piemēram, tieši viņi nodibināja tautas dejas kopu "Mantiniēki". Tajā dejoj visi – gan tie, kas Amerikā ir dzimuši un uzauguši, gan tie, kas atbraukuši nesen.

– Klausos jūsu brīvajā latviešu valodā. Vai Amerikā to ir viegli uzturēt?

– Reizēm gan man pašai trūkst vārdu, nevaru to pateikt ne angļiski, ne latviski, un tad jāveido kāds cits teikums. Bet, protams, pie valodas ir jāpie-

strādā. Bērniem iet, kā nu iet, ir grūtāk. Es biju ģimenē jaunākā no sešiem bērniem, mans tēvs bija latviešu draudzes mācītājs, māte – latviešu skolas pārzine, tā nu viņi man diezgan labi valodu "iepotēja". Mums latviešu sabiedrība bija tieši blakus, maniem bērniem nav tāda izdevība, viņi ir no tās tālāk.

Kad biju jaunāka, bieži jutostā, it kā neprastu būt latvietē, nezināju, kā to pareizi darīt. Man nebija laba valoda, nebija gara un slaida, esmu isa un apaļa, ar vienmēr īsi apgrieztiem matiem. Nejutos pareiza, un man likās, ka cilvēki mani nepieņem kā īstenu latvieti. Bet tad kādā brīdī sapratu, ka ir vienaiņa, ko dara citi, es pati sevi zinu, ka esmu latvietē. Tas ir veidojis mani visu, kas es esmu – gan valodas, gan mākslas un mūzikas ziņā, man tas viss patik, mana identitāte pasaulē ir absolūti neatšķirama no latvietības. Varbūt tas sākas jau vasaras vidusskolā Garezerā, kad sāku saprast, ka varu runāt latviski. Pirms tam man nebija tik laba valoda un vienmēr likās, ka citi runā labāk. Sapratu, ka man nav jābūt tādai kā pārējiem, ka varu atstāt savu vietu latvietībā. Mana latvietība nebija, uzstājoties uz skatuves, bet savādāka, citur – dzejā un mākslā. Latvija es jutos tik labi! Tu saproti gaismu, pat – gaismu citādi, dzīvojot Valmierā, Liepājā vai Rīgā, katrā vietā tu to sajūti druksku citādi. Esmu atklājusī, ka vislabāk jūtos nevis Rīgā, kā biju domājusi agrāk, bet mazpilsētās, kas, iespējams, ir līdzīgas tai, kur dzīvoju Amerikā. Piemēram, Čēsis man ir sajūta, ka es varētu tur vienkārši būt, būt par "es". Tā ir vieta, kur labi iederos un neviens neskatās šķībi. 122

Rita Grendze teic: "Tieši pandēmijas laiks man atklāja zīmēšanu."

«Sabiedrisko mediju gada balva kultūrā «Kilograms kultūras 2020»»

LTV1 | 21.05

TIEŠRAIDE | Kultūrai

2020. gads ir bijis smags, tomēr gana aktīvs laiks, lai, neraugoties uz Covid-19 pandēmijas diktētajiem ierobežojumiem, turpinātu notikt mākslas pasākumi. Žūrijai bija, ko nominēt visos trijos – pavasara, rudens un ziemas – balsojumos, un skatītājiem, lasītājiem, klausītājiem bija, par ko balsot. Laikmets ir atstājis savu nospiedumu – piemēram, kategorijās – «Teātris», «Mūzika» un «Vizuālā māksla» – līdz fināla balsojumam tikuši arī digitāli un tiešsaistes pasākumi. Kopumā tam izvirzīti 28 kultūrfakti deviņās kategorijās.

Tiešraides ceremonijā neizliksimies, ka dzīve rit ierastās sliedēs: tā notiks tiešsaistē, nebūs aicināto viesu un laureātu apbalvošanas, kā arī muzikālie priekšnesumi risināsies, ievērojot epidemioloģisko drošību. Tomēr redzam gaismu tuneļa galā, un tā ir pārliecība, ka kultūra ir mūsu

Avots: Rīgas Vilņi

Datums: 22-02-2021

dzīvēs nepieciešama un tā nesabrūks pat visskarbākajos apstākļos.

Dramaturģe Anete Konste, viena no ceremonijas scenārija autorēm, teic: «Ir tāda spēle «Jenga», kuras galvenais mērķis ir nesaģāzt no koka klučiem būvētu torni. Izvilkt, celt, galvenais, gādāt, lai tornis nesabrūk. Līdzīgi pagājušajā gadā ir klājis mūsu kultūrai. No kultūras torņa tika izvilkti teātris, dzīvie koncerti, kinoseansi, pat muzeju apmeklējumi. Tomēr kultūra nav sagāzusies. Kultūra stāv stipra, jo mēs kopā to esam uzmanīgi turpinājuši celt. Ceremonijas vakarā uzkāpsim tornī un paskatīsimies, ko esam paveikuši. Cerams, ka neko nesagāzīsim.»

Sabiedrisko mediju balvas «Kilograms kultūras 2020» ceremonijas režisore Zane

Gargažina piebilst: «Šī ceremonija šogad pierādīs, ka kultūra turpina vilkt un būvēt mūsu valsts pamatus.» Šis tornis, kas ir kā kultūras simbols, tiks integrēts arī balvas ceremonijas scenogrāfijā, ko veido māksliniece Agne Menņiks. Ceremoniju vadīs tās scenārija līdzautori – kinorežisore un rakstniece Kristīne Želve un raidījuma «Literatūra» vadītājs Gustavs Terzens, iemiesojot mūsdienas atspoguļojošu tandēmu, kurā viens ir ekstraverts, kuram tagad sagruvusi pasaule, bet otrs – introverts, kuram šis brīdis ir atvieglojums, ka var legāli neiet pie friziera un mājās savā nodabā turpināt kopt savu dvēseli.

Ceremonijas tiešraide skatāma arī REPLAY.lv, un to var klausīties LR1 un LR3 – Klasika.

LASĪET “KOPSOLĪ” NO MĀJĀM

Portālā www.periodika.lv ir plašas iespējas iepazīt dažādu laiku preses publikācijas, lasot laikrakstus un žurnālus sākot no 18. gadsimta vidus. Tostarp arī laikraksta *Kopsolī* 1960.- 1995. gada numurus. Parastos apstākļos piekļuve izdevumam tiek nodrošināta no publisko bibliotēku tīkla datoriem, taču uz ārkārtas situācijas laiku izdevumu var brīvi lasīt arī no mājām. ●

Avots: Kopsolī

Datums: Februāris-2021

Bibliotēkai paredzēto ēku nodod pašvaldībai

Ministru kabinetā pieņemts lēmums par ēkas Bauskā, Uzvaras ielā 3, nodošanu Bauskas novada pašvaldībai. Par to Bauskas novada domes deputātus finanšu komitejas sēdē informēja Bauskas novada izpilddirektors Jānis Kalinka.

ULDIS VARNEVIČS

Ciņa par namu Uzvaras ielā 3 bija ne tik daudz sīva, cik neskaidra. Nespējot īstenot jaunas Bauskas Centrālās bibliotēkas ēkas būvniecību, Bauskas novada dome interesējās par iespēju pārņemt namu Uzvaras ielā 3. Šī procesa gaitā pavisam negaidīta bija ziņa, ka šo pašu namu pieprasījusi Tieslietu ministrija. Beigās panāca vienošanos, ka Tieslietu ministrijai varētu atvēlēt pašreizējo SIA «Vides serviss» biroja ēku Bauskā, pārceļot uzņēmumu pilnībā uz Biržu ielu, kā arī atradis vietu visiem, kas pašlaik at-

BAUSKAS Centrālo bibliotēku plānots iekārtot ēkā Uzvaras ielā 3.

FOTO NO «BAUSKAS DZĪVES» ARHĪVA.

rodas Uzvaras ielā 3. Tomēr arī pēc vienošanās ēkas nodošana aizkavējās, līdz 18. februārī saņemta ziņa, ka nams nodots pašvaldībai.

Bauskas novada 2021. gada budžetā topošās bibliotēkas ēkas projektēšana iekļauta kā viena no prioritātēm, bet beigās finansēju-

mu tam neparedzēja. J. Kalinka skaidroja, ka ieildzis pārņemšanas process, kuram sekos iepirkums, kurš arī nenotiks ātri. Rezultātā projektēšanu varētu sākt šogad, bet maksāt par to jau no nākamā gada budžeta.

Iemesls, kāpēc Bauskas novada dome cenšas atrast jaunas telpas bibliotēkai, ir fakts, ka bibliotēka jau savulaik pārcelta uz pašreizējā kultūras centra trešo stāvu kā pagaidu variants, kas ieildzis jau vairāk nekā 50 gadus. Turklāt telpas ir sliktā stāvoklī – pa blakus esošo A7 ceļu katru dienu pārvietojas smagās automašīnas, kuras rada pastiprinātas vibrācijas, un no tām savukārt cieš nams. Bauskas novada dome mēģināja iegūt līdzfinansējumu vairākas reizes jaunas ēkas būvniecības projektam, kas neizdevās. Tagad mēģinās izbūvēt Centrālās bibliotēkas ēku Uzvaras ielā 3. ♦

Avots: Bauskas Dzīve

Datums: 23-02-2021

Lasītprieks ir nezūdoša vērtība

♦ **Bauskas Centrālā bibliotēka** ievieš jaunu tradīciju – konkursu «Gada lasītājs»

Konkurss «Gada lasītājs 2020» šonedēļ noslēdzās Bauskas Centrālajā bibliotēkā (BCB) un Bauskas bērnu bibliotēkā. Tā ir jauna tradīcija, ko iestāde turpinās ik gadu, informē BCB direktore Māra Kuļikauska.

AINA UŠČA

Konkursa mērķis ir popularizēt lasīšanu, izmantojot bibliotēkas sniegtās iespējas. Īpaši svarīgi tas ir pašizolācijas laikā, kad citas kultūras iestādes nedarbojas. Konkursa vērtēšanas kritēriji bija bibliotēkas apmeklējumu biežums un izlasīto grāmatu skaits. Statistikas datus varēja iegūt un apkopot bibliotēku vienotajā informācijas sistēmā «Alise».

Par uzvarētājiem pieaugušo grupā kļuva bauskieši Inta Līdaka un Leons Blaus. Bibliotēkas darbinieki ar viņiem sazinājās un 17. februārī aicināja ierasties, lai saņemtu konkursa sponsoru balvas – ergonomiskus spilvenus, kas koriģē ķermeņa novietojumu, ilgstoši lasot. Savukārt Bauskas bērnu bibliotēkas citīgākajiem lasītājiem bibliotēka dāvina ērtus sežamzaimus un grāmatas. Visi laureāti saņēma BCB pateicības rakstus.

Cer piedzīvot brīnumu

Inta Līdaka un Leons Blaus ir BCB ilggadēji lasītāji. Viņiem ir plašas intereses par dažādiem literatūras žanriem. Abi apmeklē bibliotēku ik nedēļu. Lasot viņi papildina zināšanas par procesiem sabiedrībā, gūst dziļāku izpratni par vēsturi, psiholoģiju, kā arī virtuāli apceļo pasauli. Saņemot balvu, Leons sacīja: «Ceru piedzīvot «astoto pasaules brīnumu», kad Bauskas Centrālajai bibliotēkai būs jauna mājvieta un lasītāju apkalpošanas nodaļa atradīsies pirmajā stāvā.»

Inta Līdaka atzina, ka nespēj sevi iedomāties bez grāmatām. Tagad lasīšanas mīlestību viņa nodod mazbērnam. Uzvarētāji bija patīkami izbrīnīti par konkursa rezultātiem un vērtīgajām dāvanām. Viņi minēja arī bibliotēkas darbinieku atsaucību un laipnību, kas apmeklētājiem ir ļoti svarīgs faktors.

Zinātkārie brāļi

Titulu «Gada lasītājs 2020» Bauskas bērnu bibliotēkas skolas vecuma jauniešu grupā ieguva Alberts Zvejnieks un Rebeka Krekšina, bet pirmsskolas grupā – Ernests Zvejnieks un Ralfs Zvejnieks. Zēni ir brāļi.

Stāsta Bauskas bērnu bibliotēkas vadītāja Sarmīte Zandere: «Zvejnieku ģimenes bērni ir ļoti zinātkāri un aizrautīgi. Dviņi Ernests un Ralfs apmeklē pirmsskolas iestādi, bet jau daudz lasa. Bibliotēkā ik nedēļu puikas ierodas kopā ar mammu. Alberts Zvejnieks mācās Baus-

INTA LĪDAKA.

FOTO NO BCB ARHĪVA.

kas Valsts ģimnāzijas 2. klasē un jau ir lasītājs ar pieredzi. Zvejnieku ģimenē nav televizora, viņu prioritātes ir grāmatas, žurnāli, attīstošas nodarbības. Ernests, Ralfs un Alberts jau ir izlasījuši 2020. gada bērnu žūrijas grāmatas.

Bērnu žūrija darbojas

Kovidlaikā Bauskas bērnu bibliotēkā vienlaikus drīkst uzturēties viens apmeklētājs vai pirmsskolas vecuma bērns kopā ar mammu. Bieži vien bērni «lasa ar acīm» – ieraugot ilustrēto žurnālu krāsainos vākus, uzreiz grib visus izšķirstīt un aplūkot. Mazie lasītāji ir disciplinēti. Ienākot bibliotēkā, vispirms dezinficē rokas, tad ap-

sežas pie ērtiem galdiņiem un pārlapo grāmatas vai žurnālus.

S. Zandere uzsver, ka ārkārtējā situācijā nav zudusi interese par iesaistīšanos lasīšanas veicināšanas programmā «Bērnu un jauniešu žūrija». Pērn bija pieteikušies 96 bērni un jaunieši. Anketu iesniegšanas un nosūtīšanas termiņš ir pagarināts līdz februāra beigām. «Bērnu un jauniešu žūrija», turpinot pirmsvairākiem gadiem sāktu sadarbību, iesaistās pirmsskolas izglītības iestādes «Pasaulīte» skolotājas Daigas Krūmiņas audzēkņu grupā.

Atrod laiku grāmatām

Konkursa laureāte Rebeka Krekšina mācās Bauskas Valsts ģimnāzijas 9. klasē. Telefona sarunā ar «Bauskas Dzīvi» jaunieši atklāja: «Man vienmēr atrodas laiks lasīšanai, lai gan attālinātās mācības ir diezgan stresainas. No rīta piedalos tiešsaistes stundās, pēc tam izpildu visus uzdotos mājas darbus. Vēl vakari pieder grāmatām. Mans vismīļākais žanrs ir fantāzijas romāni. Lasot aizmirstu problēmas un identificējos ar romānu galvenajiem varoņiem. Ir tikai viens sarežģījums – visas interesējošās grāmatas Bauskas bērnu bibliotēkā jau esmu izlasījis vienu un pat divas reizes, tāpēc nolēmu kļūt par Bauskas Centrālās bibliotēkas lasītāju. Tur ir daudz plašāks literatūras krājums.» ♦

LEONS BLAUS.

Bibliotēkas ziņas

2020.gads Jaunpiebalgas pagasta bibliotēkā

"Dzīve ir tas, kas ar mums notiek, kamēr mēs kaļam nākotnes plānus," savulaik atzinis Tomass Manns. Cik viedī vārdi... Notikumi 2020. gadā katram no mums ir ieviesuši dažādas izmaiņas nākotnes plānos. Arī bibliotēkām bija jāveic ar darba organizāciju saistītas izmaiņas, kas būtiski ietekmēja mūsu darbu un arī bibliotēkas apmeklētāju ieradumus.

Laiks, kad nedrīkstēja klātienē apmeklēt bibliotēkas, to darbiniekiem bija kā ieilgusi Spodrības diena, kad

beidzot izdarāms viss, kam ikdienā pievērsties nav laika, jo bibliotēka jau nav tikai publikai redzamiem plaukti, grāmatas un datori. Katrā bibliotēkā ir daudz tādu darbu, kurus lasītāji parasti neredz.

Bibliotēkas krājums papildinājās ar 800 izdevumiem: 395 jaunām grāmatām 3897,67 EUR vērtībā un 405 laikrakstiem (23 nosaukumi). Pašreiz bibliotēkā ir 11 tūkstoši grāmatu.

Jaunpiebalgas pagasta bibliotēka, pateicoties

Kultūras ministrijas atbalstam projektā "Vērtīgo grāmatu iepirkums Latvijas publiskajām bibliotēkām", gada nogalē saņēma 29 grāmatu eksemplārus 272,68 EUR vērtībā. Sūtījumā bija latviešu un ārzemju daļlīteratūra, bērnu literatūra un vērtīgas nozaru literatūras grāmatas.

Diemžēl 2020. gadā bibliotēkā ir strauji samazinājies lasītāju skaits, jo ierobežojumu dēļ nebija iespējams apmeklēt skolas un tikties ar bērniem tematiskos pasākumos, bibliotēkārājās stundās. Statistikas dati: lasītāju skaits 509 (-109), tai skaitā bērni līdz 18 gadu vecumam - 136 (-105).

Toties bibliotēkas apmeklējums un izsniegums ir strauji audzis. Statistikas dati rāda, ka 2020. gadā tas bija 15711 (abonementā ir izsniegtas 8833 grāmatas, 3410 seriālizdevumi un kopijas, bet lasītavā izsniegtas 662 grāmatas un 2806 seriālizdevumi.) Tātad - ir iedzīvotāji, kuri bez bibliotēkas pakalpojumiem nevar iztikt, kuri lasa daudz un regulāri, īpaši situācijā, kad nevarēja apmeklēt pasākumus, ciemoties un pulcēties.

Čaklākais bibliotēkas grāmatu lasītājs 2020. gadā ir izlasījis 179 izdevumus. Dažiem lasītājiem, kuri uz mājām ņem arī žurnālus, izsniegums pārsniedza 400.

2020. gadā aktīvi turpinājās darbs pie jaunu aprakstu veidošanas elektroniskajā novadpētniecības datu bāzē BIS ALISE.

Ar Kultūras ministrijas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas sadarbību virtuālā vidē tika rīkoti semināri, vebināri un konferences bibliotēku digitālo prasmju attīstībai un profesionālajai pilnveidei, izmantojot tiešsaistes platformas internetā. Tā bija neierasta, bet aizraujoša pieredze, kā iegūt jaunas zināšanas, nepametot darba telpas.

2020. gadā Jaunpiebalgas pagasta bibliotēkā kopā ir notikuši 27 pasākumi un 345 literatūras izstādes (no tām 262 virtuālas - www.facebook.com, kurās regulāri informējam par tās dienas jubilāriem - literatūras un mākslas darbiniekiem, kā arī novadniekiem, piesaistījām plašu sabiedrības uzmanību). Cilvēki teica atzinīgus vārdus par šo informāciju ne tikai sastopoties, bet arī rakstot īsziņas un e-pastus.

Gada sākumā noorganizējām tikšanos ar bērnu grāmatu autori Luīzi Pastori, kura tikās ar 3.un 4. klašu audzēkņiem interesantā un atraktīvā pasākumā "Mākslas detektīvs".

8.augustā izstādes - gadatirgus "Izvēlies Piebalgu!" ietvaros notika levas Bērziņas sastādītās grāmatas "Atmiņu atspulgi Nevā" atvēršanas svētki, kuros satikāmies ar grāmatas sastādītāju un līdzautoriem.

Ļoti svarīga bija komunikācija ar bibliotēkas lietotājiem gan organizējot grāmatu cirkulācijas loģistiku, gan informējot par ierobežojumiem un noteikumiem, gan ievietojot informāciju sociālajos tīklos un novada mājas lapā, kurā informācija par bibliotēku meklēta 3015 reizes.

Šis laiks ir izaicinājums mums visiem un iespēja papildināt ideju krātuvi, apgūt jaunas prasmes darba procesiem. Varam netraucēti gatavoties pasākumiem un nodarbībām, kas gan jau kaut kad notiks. Ar nepacietību gaidām, kad beigsies visi ierobežojumi, lai aktīvi turpinātu darbu ar bērniem. Esam ļoti pateicīgi visiem bibliotēkas lietotājiem, kuri atrada laiku un iespēju apmeklēt bibliotēku, lai saņemtu sev nepieciešamos pakalpojumus.

Baiba Logina un Silvija Bērziņa

Attēlos: 2020. gada sākums – 3. un 4. klašu skolēnu tikšanās ar bērnu grāmatu autori Luīzi Pastori.

